

BATI TRAKYA TÜRKLERİ DAYANIŞMA DERNEKLERİ YAYIN ORGANI

BATI TRAKYA'NIN S E S İ

ARALIK 1991, YIL 5, SAYI 37

**İslâm Konferansı Teşkilatı'ndan
Batı Trakya Türkleri'ne Destek**

• • •

Atina'da Türk Mimarî Eserleri

Senegal'in başkenti
Dakar'da yapılan İslâm
Konferansı Teşkilatı
Toplantısına katılan
Batı Trakya Heyeti'nden
görüntüler

Fotoğraf: BTS AJANSI

BATI TRAKYA'NIN S E S İ

Adres: Hacıbeşrağa Tekkesi Sok. No: 5 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: 527 68 57 - 526 80 58 Faks: 526 80 55

(AYDA BİR YAYINLANIR)

ARALIK

37

Sahibi

Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Genel Merkezi Adına
Tahsin Salihoglu

Yazı İşleri Müdürü

Halit Eren

Akademik Kurul

Prof. Dr. Kemal Karpat, Prof. Dr. Oktay Aslanapa

Prof. Dr. Ali Alpaslan, Prof. Dr. Abdulhaluk Çay, Prof. Dr. Mustafa Erkal

Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu, Prof. Dr. Cevdet Küçük, Doç. Dr. Ümit Meriç, Doç. Dr. Özcan Mert
Doç. Dr. Cihat Özönder, Yrd. Doç. Dr. İlhan Şahin, Yrd. Doç. Dr. Feridun Emecen
Yrd. Doç. Dr. Nejat Sefercioglu, Yrd. Doç. Dr. M. Sureyya Şahin
Dr. Aydin Yüksel, Dr. Mustafa Rumelik

Temsilciliklerimiz

Adapazarı: Eski Belediye Altı No: 29 Tel: 123 01 - 112 77

Ankara: Akay Cad. 20/4 Bakanlıklar Tel: 125 77 87

Bursa: Atatürk Cad. Vakıflar İşhanı Kat: 4 No: 409 Tel: 22 40 49

İzmir: 1335 Sok. No: 1/1 Kat: 2 Çankaya Tel: 25 28 06

İzmit: Fethiye Cad. Gökseker Pasajı Kat: 4 Tel: 11 08 77

Bakırköy: Iskele Cad. Rüya Sok. No: 3/1 Tel: 542 14 02

Zeytinburnu: Telsiz Mah. Sümbül Sok. No: 1/1 Tel: 558 33 80

K.K. Türk Cumhuriyeti: Sebahattin Egeli P.K. 175 Gimre

Almanya: Schwanthaler St. 155 8000 München 2 Tel: 502 42 33

Reklam Fiyatı: Arka Kapak: 4.000.000 TL, İç Kapaklar: 3.000.000 TL
İç Sayfeler: 1.500.000 TL

Fiyatı: 5.000 TL

Yıllık Abone Ücreti: 50.000 TL (40 \$, 60 DM)

Abone Hesap No: Garanti Bankası Hasırcılar Şubesi 6200209/2

Yazılardaki fikirler yazarlarına ait olup, dergi bağlamaz ve derginin aynı fikri taşıdığı anılamına gelmez.

BATI TRAKYA'NIN SESİ zikredilerek iktibas edilebilir.

Yazı İşleri, gönderilen yazıların değerlendirilmesinde bazı düzeltmeler ve kısaltmalar yapabilir.

BATI TRAKYA'NIN SESİ Dergisinin kapak, iç grafik düzeni, film, dizgi ve baskısi
REBEL Ofset ve Matbaacılık tarafından yapılmaktadır. Tel: 576 24 15 Fax: 576 24 15

İÇİNDEKİLER

3	
Editörden	
4	
İslâm Konferansı Teşkilatı'ndan Batı Trakya Türkleri'ne Destek	5
"Türkiye ile Yunanistan arasındaki en büyük mesele 'Batı Trakya'dır"	6
Vaaz ve İrşad Heyeti çalıştığı yerden çıkarıldı	7
İngiltere Müslüman Örgütler Birliği (UMO): "Yunanistan, Batı Trakya Türkleri'nin haklarını çiğniyor"	8
Eşitlik, Dostluk ve Barış Partisi'nin Kurucular Kurulu Toplantısı yapıldı	9
Dr. Sadık Ahmet: "Dış Türkler'e sahip çıkılsın"	10
Cafer Alioğlu İngiltere'de	11
Dr. Sadık Ahmet Türkiye'nin Stratejik Öncelikleri Sempozyumu'nda konuştu	11
Batı Trakya Türkleri Aile Birliği'nin geleneksel gecesi yapıldı	12
Fedakâr bir vatanseveri kaybettik Metin İnegöllüoğlu	14
Gümülcineli İbrahim Ethem Efendi Cevat İzgi	15
Atina'da Türk Mimari Eserleri M. Türkoğlu	21
Batı Trakya Türkleri Edebiyat'ından Bir Portre: Reşit Salim Feyyaz Sağlam	24
Dr. Sadık Ahmet'in Yeni Yıl Mesajı	

EDİTÖRDEN

Değerli Okuyucularımız,

Batı Trakya Türkleri'nin meseleleri bu ay içinde yine önemli bir uluslararası toplantıda gündeme geldi. Senegal'in başkenti Dakar'da, 8-12 Aralık tarihlerinde gerçekleştirilen İslâm Konferansı Teşkilatı'na üye ülkelerin devlet başkanları düzeyindeki toplantısı sonunda yayınlanan deklarasyonun bir maddesi Batı Trakya Türkleri'ne ayrıldı. Böylece Yunanistan'ın, Batı Trakya Türkleri'ne uyguladığı ayrımcı politika ve baskalar bir kez daha dünya kamyonun dikkatlerine sunulmuş oldu. Batı Trakya Türkleri'ni temsilen toplantıya davet edilen Batı Trakya Türk Toplumu'nun Lideri **Dr. Sadık Ahmet** başkanlığındaki heyette; İskeçe bağımsız milletvekili **Ahmet Faikoğlu**, Gümülcine Müftüsü **İbrahim Şerif** ile İskeçe Müftüsü **Mehmet Emin Aga** yer aldılar. Toplantı boyunca, Batı Trakya heyeti diğer ülke temsilcileriyle önemli görüşmeler yaptılar. Bu temaslar içerisinde en önemli hiç şüphesiz ki, T.C. Cumhurbaşkanı Sayın **Turgut Özal** ile yapılan samimi görüşme idi...

Başbakan **Süleyman Demirel** ise Yunanistan'ın onde gelen gazetelerinden olan **Katerini**'ye verdiği demeçte, Türkiye ile Yunanistan arasında çeşitli problemlerin bulunduğu ancak en önemli problemin Batı Trakya olduğunu söyledi. Başbakan **Demirel**'in bu sözü, hem Batı Trakya'da yaşayan soydaşlarımıza ve hem de Yunan makamlarına önemli bir mesaj veriyordu... Bu iki önemli haber ilk sayfalarımızda bulacaksınız..

Yunanistan bu ay içinde Batı Trakya'da zorbalıklarından birini daha sahneye koydu. Batı Trakya Türkleri'nin dini hizmetlerini gören Vaaz ve İrşad Heyeti'ni yıllarca çalıştığı yer olan Gümülcine Yeni Camii Kütlüphanesindeki vakıf malı olan bürosundan zorla çıkardı. Bu konu ile ilgili haberimizi de ilk sayfalarımızda okuyacaksınız.

Geçen iki sayımızda, Yunanistan'daki Türk mimari eserlerini günümüzdeki durumlarıyla bize tanitan **M. Türkoğlu**, bu sayımızda da Atina'daki Türk Mimari Eserleri'ni ve bugünkü durumlarını gözlerimizin önüne seriyor.

Feyyaz Sağlam ise Batı Trakya Türk Edebiyatından bir Portre'de, bize **Reşit Salim**'i çeşitli yönleriyle tanıtır...

Gelecek sayıda buluşmak umidiyle, şimdilik hoşçakalın.

İslam Konferansı Teşkilatı'ndan Batı Trakya Türkleri'ne Destek

BTS AJANSI

İslam Konferansı Teşkilatı'na üye ülkelerin liderlerinin Senegal'in başkenti Dakar'da 8 Aralık 1991'de başlayan toplantısı 12 Aralık 1991 tarihinde Dakar Deklarasyonu'nun yayınlanmasıyla sona erdi.

Toplantı sonunda yayınlanan ortak bildiride, Yunanistan'da yaşayan Batı Trakya Müslüman Türk Toplumu'nun haklarının ve temel hüriyetlerinin Yunan devleti tarafından çiğnenmesine devam edilmesinin endişe ile karşılandığı belirtilerek, Batı Trakya Müslüman Türk Toplumu'nun bireysel ve toplu olarak, bütün hak ve hüriyetlerine tam olarak saygı gösterilmesi istendi.

Senegal'in başkenti Dakar'da yapılan ve beş gün süren toplantıya, Batı Trakya Türkleri de dört kişilik bir heyetle davetli olarak katıldı. Batı Trakya Türk Toplumu'nun lideri Dr. Sadık Ahmet başkanlığında heyette İşkeçe Bağımsız milletvekili Ahmet Faikoğlu, Gümülcine Müftüsü İbrahim Şerif ve İşkeçe Müftüsü Mehmet Emin Aga yer aldılar.

Dr. Sadık Ahmet, Senegal'in başkenti Dakar'da yapılan İslam Konferansı Teşkilatı'na

üye ülkelerin devlet başkanlarının beş gün süren toplantı hakkında dergimize bir değerlendirme yaptı. Dr. Sadık Ahmet bu konuda şunları söyledi:

"Islam Konferansı Teşkilatı'nın Senegal'in başkenti Dakar'da devlet başkanları düzeyinde yaptığı bu toplantı,

lifleriyle Batı Trakya ve Bulgaristan Türkleri'nin durumları ortak yayımlanan nihai bildirisiyle alındı. Biliyorsunuz İstanbul'da 3-8 Ağustos 1991 tarihleri arasında yapılan İslam Ülkeleri Dışişleri Bakanları Toplantısı'nda da Batı Trakya Türkleri'nin sorunlarına değinilmiş ve toplantı sonunda hazırlanan nihai bildiride bu konu yazılı olarak yer almıştı. Artık, Batı Trakya Türkü'nün maruz bırakıldığı uygulamalar ve insan hakları ihlalleri bütün dünyaca bilinmektedir. Bu konu uluslararası platformlarda tartışılmaya hale gelmiştir. Bu yüzden, Yunanistan ciddi olarak Batı Trakya Türkleri konusunda eleştiriler almaktadır. Bundan böyle biz, kurduğumuz Eşitlik, Dostluk ve Barış Partisi'yle mücadelemini dünya çapında sürdürürüz. Yunan yönetiminin kısa zaman sonra, Batı Trakya'da yaşayan Türk kökenli vatandaşlarına yasal haklarını vermek zorunda kalacağını şimdiden belirtiyorum. Çünkü, Batı Trakya Türkü gaspedilmiş haklarını almaktan kararlıyız."

Fotograf: BTS AJANSI

İslam Konferansı Teşkilatının Senegal'in başkenti Dakar'daki toplantısında Cumhurbaşkanı Turgut Özal Batı Trakya Türk Toplumunun üyeleri Dr. Sadık Ahmet ve Seçilmiş Gümülcine Müftüsü İbrahim Şerif ile

Batı Trakya Türkleri için son derece yararlı oldu. Beş gün süren toplantılar sırasında toplumumuzun meselerini çeşitli ülkelerin temsilcilerine ayrıntılı ile anlattık. Ayrıca onları Batı Trakya Türkleri'nin son durumları hakkında bilgilendirdik. Toplantıda Türkiye'yi temsil eden T.C. Cumhurbaşkanı Sayın Turgut Özal'la da biraraya gelecek bir görüşme yaptık. Sayın Cumhurbaşkanı Özal'ın tek-

Başbakan Süleyman Demirel: "Türkiye ile Yunanistan arasındaki en büyük mesele Batı Trakya'dır"

BTS HABER MERKEZİ

Başbakan Süleyman Demirel, Türkiye ile Yunanistan arasındaki en büyük meselenin "Batı Trakya" olduğunu söyledi.

Başbakan Demirel, Yunanistan'ın önde gelen gazetelerinden Katimerini'ye verdiği demeçte, Türkiye'nin, Yunanistan'la dostluk ve barışın değerini takdir edecek durumda olduğunu belirterek, "Atina ile her türlü işbirliği düşüncesine, önerije karşılık vermeye hazırız" dedi.

Başbakan Demirel, İki ülke arasındaki problemler hakkında ise şöyle konuştu:

"Kita sahligi, ve hava sahası konularında problemlerimiz vardır. Ancak en büyük mesele Batı Trakya meselesidir. İnsan Hakları çağında, Yunan vatandaşlığı olan Türk asıllı Müslümanlar iyi muamele görmeliidirler. İnsan haklarına uygun muamele görmelidirler. Bu insanlara ne olursa Türkiye'ye etki eder. Yunan yönetimi için bu insanlara doğru bir

şekilde muamele yapmanın zor olduğunu inanıyorum. Özel birsey istemiyoruz ve Yunanistan'ın iç meselelerine karışmaya da niyetimiz yok."

Türk-Yunan problemlerinin iç politika amacıyla kullanılmaması gerektiğini vurgu Demirel, "Bu konuları iç meselelere karıştırmaya başlasanız sonra çözümü zor olur.

zaman ülkemizi genişletmeyi düşünmedik. Yunan halkı, bizde daha fazla güvenmelidir" diye cevapladı.

Demecinde, Balkanlar'daki duruma da değinen Başbakan Demirel, bölgedeki karışıklığın Türk-Yunan ilişkilerini etkilemeyeceğine inandığını bildirerek, "İlişkilerimin zedeleneneceğini inanmıyorum. Bilhassa bu kriz ilişkilerimize yeni boyutlar kazandıracaktır. Çünkü iki ülke de, Balkanlar'da barış istiyor. Kriz, Türkiye ve Yunanistan'ı birleştiriyor" dedi.

Başbakan Demirel şöyle devam etti:

"Aramızda mevcut her türlü problemi barışı yollardan çözmeliyiz. Çözemediğimiz takdirde bunları daha da ağır hale getirmekten kaçınmalı-

yız. Meselelerimizle yaşamamızı öğrenmeliyiz. Biz iyi niyetliyiz. Eminim Cumhurbaşkanı Konstantin Karamanlıs ve Başbakan Konstantin Miçotakis de iyi niyetlidirler. Her ikisini de tanıyorum. İkisi de dostluğumuzun değerini biliyorlar. Bizler de dostluğun değerini biliyoruz."

Başbakan Süleyman Demirel Türkiye ile Yunanistan arasındaki en büyük meselenin Batı Trakya olduğunu belirterek, "Batı Trakya'da yaşayan Türkler'e insan haklarına uygun muamele edilmelidir. Bu insanlara ne olursa bize etki eder" dedi.

Dikkat etmişseniz seçim önceki kampanyamızda Yunanistan'a karşı bir şey yoktur" şeklinde konuştu.

Demirel, Ege adaları ile ilgili bir soruyu ise, "Yunan halkı bizim yayılmaçı düşünücede olduğumuzu sanmamalıdır. Büyük bir ülkemiz ve yapacak çok işimiz var. Hiçbir

Yunanistan zorbalığa devam ediyor

Vaaz ve İrşad Heyeti çalıştığı yerden çıkarıldı

BTS AJANSI

Yunanistan, Batı Trakya Türkleri üzerindeki baskularını sürdürmeye devam etti. Yunan makamları son olarak, Batı Trakya Türklerinin dini hizmetlerini ifa eden "Vaaz ve İrşad Heyeti", çalışma yeri olan Yeni Camii Kütüphanesi'ndeki bürosundan zorla çıkardı.

Vaaz ve İrşad Heyeti'nin uzun zamandan beri çalışma yeri olarak kullandığı Yeni Cami Kütüphanesi'nden zor kullanılarak çıkarılması Dışişleri Bakanlığı ve Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği tarafından tepkiyle karşılandı.

Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Büyükelçi Filiz Dinçmen, Yunan hükümetinin son tertiplerinin azınlık kurumlarını yozlaşdırmayı hedef aldığı belirterek, "İnsan haklarına, din ve vicdan hürriyetine saygı duyanların, bu tür uygulamaları hoş görmeleri mümkün değildir" dedi.

Büyükelçi Dinçmen, 16 Aralık 1991 tarihinde bir soru üzerine şu açıklamayı yaptı:

"Batı Trakya Türk azınlığına hizmet veren Vaaz ve İrşad Heyeti, uzun zamandan beri çalışma yeri olarak kullandığı ve azınlığa ait bir vakıf malı olan Gümülcine Yeni Cami Kütüphanesi'nden zor kullanılarak çıkarılmıştır. Bu zorla çıkışma işleminin arkasında, anlaşmalaşmalarla aykırı olarak Yunan makamları tarafından Gümülcine Müftülüğü'ne atanmış ve halen usulsüz olarak bu makamı ifade eden şahsin bulunduğu gürültmekte-

dir. Batı Trakya'daki Türk kurumlarına karşı şimdi de kuvvet kullanmak, sıkça rastlanan bir olay haline gelmiştir. Nitekim geçtiğimiz Ağustos ayında, azınlık tarafından İşkeçe Müftülüğü'ne seçilmiş olan Mehmet Emin Ağa da polis zoruyla makamından atılmıştı. Vaaz ve İrşad Heyeti'ne karşı girişilen bu tercih, azınlık kurumlarının yozlaşdırılmasını hedef almaktadır. İnsan haklarına, din ve vicdan hürriyetine saygı duyanların bu tür uygulamaları hoş görmeleri mümkün değildir."

Ote yandan konuya ilgili olarak İstanbul'da basına yazılı bir açıklama yapan Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Genel Başkanı Tahsin Salihoglu, Yunanistan'un bir kez daha Batı Trakya Türkleri'nin insanlık ve azınlık haklarını ihlal ettiğini belirtti. "Yunan devletinin bu anti demokratik uygulamasına Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği'nin vereceği karşılık ve mücadele neticesinden kesinlikle Yunan devleti sorumlu olacaktır" dedi...

Tahsin Salihoglu, 12 Aralık 1991 tarihli basın açıklamasında şunlara yer verdi:

"12 Aralık 1991 tarihinde, Batı Trakya Türk Toplumu'nun dini hizmetlerini deruite eden Vaaz ve İrşad Heyeti'nin çalışmalarını yürütüdüğü ofisi, Yunan devleti tarafından bir baskınla boşaltılarak işgal edilmiştir. Batı Trakya'daki Vaaz ve İrşad Heyeti'nin muhatabı İstanbul Fener Patrikhanesi'nin Sen Sinod

Meclisi'dir. Yakın geçmişte patrik seçiminde yüce Türk devletinin insan haklarına ve demokrasije olan bağlılığından ötürü Sen Sinod Meclisi kendi aralarında seçim yaparak yeni patriğini belirlemiştir.

Biz, Batı Trakya Türkleri olarak, Türk devletinin bu demokratik tutumunu Yunan devletine de iyi bir örnek olacağı düşündürmektedik. Görüyoruz ki Yunan devleti Türk devletinin bu demokratik tutumunu Türkiye'nin aczı olarak nitelemiştir. Şu anda Batı Trakya Türk Halkının seçtiği müftümüzün ve Vaaz ve İrşad Heyeti'nin makamları bir gece baskınıyla Yunan devleti tarafından işgal edilmiştir.

1- Yunanistan'ın bir kez daha Batı Trakya Türkleri'nin insanlık ve azınlık haklarını ihlal ettiğini Türk ve dünya kamuoyuna açıklıyoruz.

2- Yeni seçilen Bartolomeos'un ve Sen Sinod Meclisi'nin Yunanistan'ın bu antidernek tutumu karşısındaki tavrinin ne olduğunu Türk ve dünya kamuoyuna açıklamasını istiyoruz.

3- Yunan devletinin bu antidernek tutumu karşısında, Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği'nin vereceği karşılık ve mücadele neticesinden kesinlikle Yunan devleti sorumlu olacaktır. Bu nedenle Türk ve dünya kamuoyuna açıklıyoruz.

4- Tüm Avrupa'nın ve Avrupa Topluluğu'nun kerhen de olsa, her zaman ve her yerde haksız yere desteklediği Yunanistan'a gerekli müdahaleyi bir an önce yapmasını istiyoruz."

İngiltere Müslüman Örgütler Birliği (UMO): "Yunanistan, Batı Trakya Türkleri'nin haklarını çiğniyor"

BTS HABER MERKEZİ

İngiltere ve İrlanda'da 180'i aşkın müslüman cemiyet ve kuruluşu çatısı altında toplayan "Müslüman Örgütler Birliği (UMO)", Batı Trakya Türkleri konusunda yayınladığı bir raporda, Yunan hükümetini insan hakları ihlalleri ile din ve vicdan hürriyetini kısıtlamakla suçladı.

UMO Genel Sekreteri Dr. S. Aziz Pasha ve Sekreter Yardımcısı Zulfiqar Khan Nonon'un bu yıl 1-4 Ekim tarihleri arasında Batı Trakya'ya yaptıktan inceleme gezisine ilişkin raporda, Batı Trakya Müslüman Türk Toplumu'nun kendi müftüsünü tayin etmesine izin verilmediği, Yunan hükümetinin Türk toplumunun vakıf mallarına da el koymağa çalıştığı kaydedildi.

UMO heyetinin, İskeçe milletvekili Ahmet Faikoğlu, seçilmiş İskeçe Müftüsü M. Emin Aga, Türkiye'nin Gümülcine Başkonsolosu Önder Alpman, seçilmiş Gümülcine Müftüsü İbrahim Şerif, İngiltere'nin Atina Büyükelçisi David Miles, İngiliz Büyükelçiliği Siyasi

Bölüm Başkanı Fiona Moore, Pakistan'ın Atina Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Rahman Akbar, Yunan Dışişleri Bakan Yardımcısı Virginia Çuderu ve Yunan Dışişleri Siyasi Daire Başkanı M. Rallis'in yanısına, Batı Trakya Müslüman Türk Toplumu üyeleri ve birçok din adamlarıyla görüşmeler yaptığı kaydedilen raporda, Batı Trakya Müslüman Türk Toplumu konusundaki gerginliğin üç sebebi olduğu belirtilerek, bunlar:

- a- Müftülerin tayini ve vakıfların kontrolü,
- b- Toplumun Müslüman Türk kimliğini koruma kararlığı,
- c- Yunan makamlarının insan hakları ihlalleri olduğu bildirildi.

UMO raporunda Yunan Hükümeti'nin Batı Trakya Müslüman Türk Toplumu'na ait vakıf mallarının kontrolünü eline almak için 1091 sayılı bir kanun çıkardığı, bu kanunun Yunan kanunları, anayasası ve Lozan Antlaşması çerçevesi içinde Türkler'in haklarını ihlal ettiğini de vurgulandı.

Yunan hükümetini Türklerin etnik kimliklerinin reddettiği ve onları sadece "Yunan Müslümanları" tanıdığını da dikkat çekilen raporda, UMO heyeti, Dışişleri Bakan Yardımcısı Çuderu'ya, İngiltere'de tüm azınlıklara aslı ülkelerine ait kimliklerini korumalarına ve ömeğin Pakistanlıların çifte vatandaşlık sahibi olmalarına izin verildiğini hatırlattı.

UMO raporunda, Yunanistan'ın AT üyesi ve Helsinki Nikai Senedi ile AGİK İzleme Toplantısı Sonuç Belgesi'ni imzalamış bir ülke olarak tüm vatandaşlarının temel hürriyetlerini ve insan haklarını koruması çağrısında bulunuldu. UMO raporunda "Yunan hükümeti, 1-19 Temmuz 1991 tarihinde Cenevre'de özellikle AT ülkelerine tüm milli azınlıkların kültürel, dil ve din kimliklerini koruması çağrısında bulunan AGİK milli azınlıklar uzmanları raporuna da dikkat etmelidir. Yunan hükümeti 182 ve 1091 sayılı yasaları iptal etmeli ve Türk Müslüman asılı Yunan vatandaşlarına kendi müftülerini ve vakıf idarecilerini seçmelerine izin vermelidir" ifadelerine yer verildi.

Eşitlik, Dostluk ve Barış Partisi'nin Kurucular Kurulu Toplantısı yapıldı

BTS AJANSI

Gümülcine- Batı Trakya Türk Toplumu'nun Lideri Dr. Sadık Ahmet önderliğinde kurulan Eşitlik, Dostluk ve Barış Partisi'nin Kurucular Kurulu Toplantısı'nın ikincisi, Gümülcine Türk Gençler Birliği salonunda 24 Aralık 1991 tarihinde yapıldı.

Tüm kurucu üyelerin hazır bulunduğu toplantının açılış konuşmasını yapan Dr. Sadık Ahmet, partinin kurulduğu günden itibaren geçirdiği saflaları ve tüm Batı Trakya çapında devam eden üye kampanyasının ne durumda olduğunu anlattı. Dr. Sadık Ahmet, "Eşitlik, Dostluk ve Barış Partisi, Batı Trakya Türkü'nün öz malı ve kendi sesidir. En demokratik şartlarla başkanını ve yöneticilerini seçecek olan partimiz toplumsal mücadelelerin bayraktarlığını yapacaktır. Bu sebeple de ne kadar çok üyemiz olursa sesimiz o kadar güçlü olacaktır" dedi.

Açık Hava Hapishanesi kamuştırması ile ilgili konuya da değinen Dr. Sadık Ahmet, bu konuda şunları söyledi: "Bu uygulama toplumumuzun idam fermanıdır. Şurası kesinlikle bilinsin ki, bu kamuştırmaya daha öncekiere benzeyecektir. Biz tarlalarımız için ölmeye hazırız. Bu ve benzeri sözlerim bazı çevrelerce tahrif edilerek "Sadık kan dökmekten söz etti" dendi.

Oysa idarecilerimize düşen görev, sözlerimi tahrif ederek Yunan kamuoyunu yanlış yönlendirme yerine, azınlık insanına karşı adil davranış mak olmalıydı. Kısaca, mücadelemiz kamuştırmaya kararının iptal edildiğinin Resmi

ve Barış Partisi'nin amblemi üzerinde fikir alış verişinde de bulunuldu. Toplantıda ayrıca yeni yıldan sonra bir gazete çıkarılması konusunda görüş birliğine varıldı.

Bundan sonraki kurucular kurulu toplantılarına seçilmiş müftülerin de resmen çağrılmalıları kararlaştırıldı.

Toplantı sonunda aşağıdaki iki karar maddesi de okunarak oybirliği ile onaylandı. Bu iki karar maddesi söyle:

1- Açık Hava Hapishanesi için yönetimin zorunlu kamuştırmayı planladığı tarlalarımız konusunda Eşitlik, Dostluk ve Barış Partisi'nin tavsiyi açık. Bugün kadar Batı Trakya Müslüman Türk Toplumu'nun elinden yeterince fazla tarla alınmıştır. Artık azınlığın venilecek bir karış arası yoktur. Bu yerlerin alınması için cesetlerimizin çiğnenmesi gereklidir.

2- Din adamlarımızın Yeni Camii Kütüphanesi'nden kapı dışarı edilmelerini nefretle kınıyoruz. Bu yer,ecdat yadigarı bir vakıf mülküdür. Buranın idaresi de yönetimin tayinlerinin değil, azınlığın kendisine aittir. Toplumumuzun din konusunda gerçek temsilcileri olan yüksek din adamlarımızı da Yeni Camii Kütüphanesi'nden uzaklaştıracak bir güç tanımıyoruz ve bu konuda yüksek din adamlarımızın tüm karar ve mücadelelerini destekliyoruz.

**Dr. Sadık Ahmet,
toplantıda yaptığı
konuşmada**

**"Eşitlik, Dostluk
ve Barış Partisi,
Batı Trakya Türkü'nün öz malı ve
kendi sesidir. En demokratik şartlarla başkanını ve yöneticilerini seçecek olan partimiz toplumsal mücadelelerin bayraktarlığını yapacaktır" dedi.**

Gazete'de yayınlanmasına kadar devam edecek".

Daha sonra Vaaz ve İrsad Heyeti'nin çalışmalarını yürütülen yerden Yunan yönetimince çıkarılmasına da değinen Dr. Sadık Ahmet, "Bu olay diniimize karşı yapılmış bir harekettir, maneviyatımıza karşı bir harekettir, seçilmiş müftümüze karşı bir harekettir" dedi.

Toplantıda Eşitlik, Dostluk

Dr. Sadık Ahmet: "Dış Türkler'e sahip çıkılsın"

BTS AJANSI

Batı Trakya Türklerinin Lideri ve Eşitlik, Dostluk ve Barış Partisi milletvekili Dr. Sadık Ahmet, Türkiye'den dış Türkler'e sahip çıkışını isteyerek, Yunanistan'ın Batı Trakya Türk Toplumu'na karşı uyguladığı baskılardan, ancak dış dünyadan ve milletlerarası teşkilatların girişimleriyle vazgeçebileceğini bildirdi.

Dr. Sadık Ahmet, 4 Aralık 1991 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Hüsamettin Cindoruk, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Erdal

İnönü, Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Başkanı Alparslan Türkeş ile Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan'ı ziyaret etti.

Dr. Sadık Ahmet, T.B.M.M Başkanı Cindoruk'u ziyaretinde, Yunanistan'ın Batı Trakya'daki Müslüman Türk Toplumu'na karşı uyguladığı baskılan tenkit ederek "Bizim için hangi partinin iktidara geldiği farketmez, yeter ki dış Türkler'e sahip çıkılsın" dedi.

TBMM Başkanı Hüsamettin Cindoruk da, komşular arası dostluğun kalıcı olabilmesi için uluslararası anlaşmalara bağlı

kalınması gerektiğini belirterek, Sadık Ahmet'in bu doğrultudaki bir gerçeği daha ortaya koymayı söyledi. Cindoruk, Yunanistan'ın Lozan Andlaşması ve teamüllerle verilen hakları tanımamı istediklerini belirtirken, "Yunanistan'la ülkemiz arasındaki sorunların müzakereler yoluyla çözülmeyi diliyorum" dedi.

Dr. Sadık Ahmet, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü'yü ziyaretinde, "Dış dünyamın ve milletlerarası teşkilatların baskısı olmazsa Yunanistan'ın bize insanca davra-nacağı yok" dedi.

Batı Trakya Türkleri'ne uygulana Eğitim işkencesi sürüyor

BTS AJANSI

Batı Trakya'daki Türk okullarına gönderilecek Türkçe okul kitapları için, geçen ağustos ayından bu yana Yunan makamlarının onayı bekleniyor.

Geçen ağustos ayında Yunan makamlarına iletilen kitap örnekleri, Yunanistan yetkili ma-

kamları tarafından bugüne kadar onaylanmadığı için, okulların açılmasının üzerinden uzun süre geçmesine rağmen, basım işlemi tamamlanan kitaplar, hâlâ Batı Trakya'ya ulaştırılamadı.

Diplomatik kaynaklar, Yunanistan'ın kitapların oyanının gecikmesine sebep olarak "bürokrasi"yi gösterdiğini belirterek, "İyi

niyetli olsalar da, hemen ele alır, inceler, sonuçlandırırlar. Eğitim yılının ortasına geldiğimiz böyle bir dönemde okullar da kitapsız kalmazdı" dediler.

Batı Trakya'da Türk öğrenciler, yeni Türkçe kitaplarının yokluğu sebebiyle, yıllar önce basılmış ders kitaplarının fotokopilerinden yararlanmaya çalışıyorlar.

Cafer Alioğlu İngiltere'de

BTS AJANSI

(Londra)- Batı Trakya Türkleri'nin yasal haklarını savunan Avrupa'daki en güçlü kuruluşu Almanya'daki Batı Trakya Türk Dernekleri Federasyonu Başkanı Cafer Alioğlu, İngiltere'de bir dizi temaslarda bulunarak Birmingham'da yapılan uluslararası bir toplantıya katıldı.

Batı Trakya Türkleri'ni temsil ve Batı Trakya Türk Dernekleri Federasyonu adına Genel Başkan Cafer Alioğlu ve yönetim kurulu üyesi Mehmet Süleymançık'tan oluşan iki kişilik heyet, Birmingham'da yapılan; azınlıklar, insan hakları ve ırkçılık ile ilgili uluslararası toplantıda Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının sorunlarını dile getirdiler.

Londra'dan Dr. S.R. Sonyel ve E. İmamoğlu'nun katıldığı toplantıda dünyanın dört bir yanından gelen delegeler ve temsilcilerle Batı Trakya Türkleri'nin sorunlarını içeren bildiri ve broşürler dağıtıldı ve bilgiler verildi.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu - İrk Eşitliği Komitesi, İngiltere İrk Eşitliği Komitesi ve Bir-

mingham Belediyesi'nin ortaklaşa düzenlediği bir hafta süren uluslararası konferansta, Avrupa ülkelerindeki ırkçılık, yabancı düşmanlığı, mülteciler, göçmenler ve bunların yarattığı sorunlar ile etnik ve dini azınlıklara yapılan ayrımcı uygulamalar da ele alındı.

Daha sonra Londra'ya düşen Batı Trakya Türkleri heyeti, İngiltere ve İrlanda Müslüman Teşkilatlar Birliği Merkezini ziyaret ederek

mek amacıyla Dr. S. Aziz Pasha ve Zülfikar Khan Noon'dan oluşan iki kişilik bir heyetin Batı Trakya'ya ziyaretleri, yaptıkları girişimleri ve açıklamaları için Batı Trakya Türkleri'nin hissi teşekkürlerini dile getiren Federasyon Başkanı Cafer Alioğlu, bu ilginin artarak devam edeceğini umid ettiğini belirtti. Alioğlu ayrıca teşkilatın direk Yunanistan'a yönelik protestolarının Batı Trakya Türkleri'nin yasal haklarını elde etmesindeki önemini de vurguladı.

Genel sekreter Dr. S. Aziz Pasha da Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının sorunlarını her zaman her yerde dile getireceğini, yapılan mücadelede desteklerinin devam edeceğini söyledi.

Heyet daha sonra da İngil-

Soldan Sağa: Mehmet Süleymançık, Dr. S.R. Sonyel, Dr. Aziz Pasha ve Cafer Alioğlu.

Fotoğraf: BTS AJANSI

Genel Sekreter Dr. S. Aziz Pasha ile görüştü. İngiltere ve İrlanda Müslüman Teşkilatlar Birliği (UMO), İngiltere ve İrlanda'daki Müslümanlara ait 180'den fazla Derneği içinde barındıran güçlü ve etkili bir kuruluş olmak biliniyor.

Ziyaret sırasında geçtiğimiz ay larda İşkeçe Müftülüğüne yapılan yasa dışı tıycin ve bu tayıni protestolar sırasında meydana gelen olayları ve sonuçlarını yerinde incele-

re'deki en eski ve en etkin Türk derneği olan Kıbrıs Türk Cemiyeti'ni ziyaret etti. Cemiyet başkanı Mustafa Gençsoy ve eşi tarafından sıcak bir ilgiyle karşılanan Batı Trakya Türkleri Federasyonu Heyetine mücadelelerinde Kıbrıs Türkleri'nin ve Kıbrıs Türk Cemiyeti'nin her zaman yanlarında olacağı vurgulandı.

Heyet daha sonra 8 Aralık tarihinde İngiltere'den ayrıldı.

Dr. Sadık Ahmet

Türkiye'nin Stratejik Öncelikleri Sempozyumu'nda konuştu

Dr. Sadık Ahmet, dünya konjaktöründe meydana gelen yeni gelişmelerin Türkiye'ye büyük avantajlar ve sorunluluklar yüklediğini kaydetti.

Fotoğraf: BTS Ajansı

BTS AJANSI

Istanbul- Batı Trakya Türkleri'nin lideri ve Eşitlik, Dostluk ve Barış Partisi milletvekili Dr. Sadık Ahmet, 5-6-7 Aralık 1991 tarihinde İstanbul'da Mülkiyeliler Derneği'nce düzenlenen "Türkiye'nin Stratejik Öncelikleri Uluslararası Sempozyumu'na katılarak bir konferans verdi.

Üç gün süren ve açılış konuşmasını Cumhurbaşkanı Turgut Özal'in yaptığı sempozyuma hükümetten, muhalefet partilerinden ve üniversite camiasından bir çok önemli isimler katıldı. Ayrıca Rusya, İngiltere, Japonya, Irak ve Bosna-Hersek gibi ülkelerin de temsil-

cileri sempozyumda yer aldılar.

Batı Trakya Türk Toplumu'nun lideri Dr. Sadık Ahmet, sempozyumda yaptığı konuşmadada, Batı Trakya Türkleri'nin içinde bulunduğu sıkıntuları ve Yunanistan'ın Türkler'e uyguladığı siyasi, ekonomik ve kültürel baskılari anlatır.

Dünya konjonktüründe meydana gelen yeni gelişmelerin Türkiye'ye büyük avantajlar ve büyük sorumluluklar yüklediğini kaydeden Dr. Sadık Ahmet, "Balkanlarda 10 milyon Müslüman yaşıyor, bunun yaklaşık yarısı Türk ve bütün bu insanlar yüzlerini Türkiye'ye dönmüş, ondan birşeyler bekliyorlar. Türkiye, Balkanlarda yaşayan ve kendisiyle aynı kültürü paylaşan bu insanların beklenileceğine cevap vermelidir" dedi.

Dr. Sadık Ahmet, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte bağımsızlıklarını ilan eden Türk cumhuriyetlerinin de Türkiye'den bekleneni içine girdiklerini belirterek, Türkiye'nin önüne çıkan fırsatları çok iyi değerlendirmesi gerektiğini ifade etti.

Batı Trakya Türkleri Aile Birliği'nin geleneksel gece yapıldı**BTS AJANSI**

Bavyera Eyaleti Batı Trakya Türkleri Aile Birliği'nin geleneksel hale getirdiği gece, 12. Hasenberg Mathaezer salonlarında yapıldı. 300 kadar soydaşımızın katıldığı gecede bir konuşma yapan Almanya'daki Batı Trakya Türk Derneği Federasyonu Başkanı Cafer Alioğlu, Yunanistan dışında 3 aydan fazla kalan Batı Trakyalı Türklerin vatandaşlık çıkarıldıklarını söyledi.

Alioğlu, konuşmasında şunlara yer verdi: "Yunanistan'da halen

yürürlükte olan vatandaşlık yaşı gereğince, yurt dışında 3 aydan fazla kalan Batı Trakyalar vatandaşlığından çıkarılmıştır. Bunlardan 120'sinin 1995 yılına kadar geçerli pasaportları bulunmaktadır. Bugüne kadar olduğu gibi, bu günde Yunanistan'a verdiği ödemektedirler. Bu haksızlığa bir son verilmelidir. Batı Trakya'da eğitim adeta felç haline getirilmiştir. 244 ilkokulda sadece 104 öğretmen bulunmaktadır. 1952-68 yıllarında şimdiki başbakan sayın Süleyman Demirel'in imzaladığı Türk-Yunan anlaşmasına tek taraflı olarak

Yunanistan uymamaktadır. 2 ay önce Patrikhane olayında Türkiye'nin, Yunanistan'a verdiği demokrasi dersinden, bu ülkenin aynı duyarlılığı göstermemesi son derece üzücüdür."

Gümülcine ve Şapçı arasında bulunan 10 bin dönümlük arazinin Yunan yönetimi tarafından kamulaştırılmak ve bu alanda açık hava hapishanesi yapılmak istendiğini belirten Başkan Cafer Alioğlu, "Bölgede yaşamakta olan 20 bin soydaşımız böyleslikle ekonomik krize sırıklenmekle karşı karşıya bulunmaktadır" dedi.

Fedakâr bir vatanseveri kaybettik

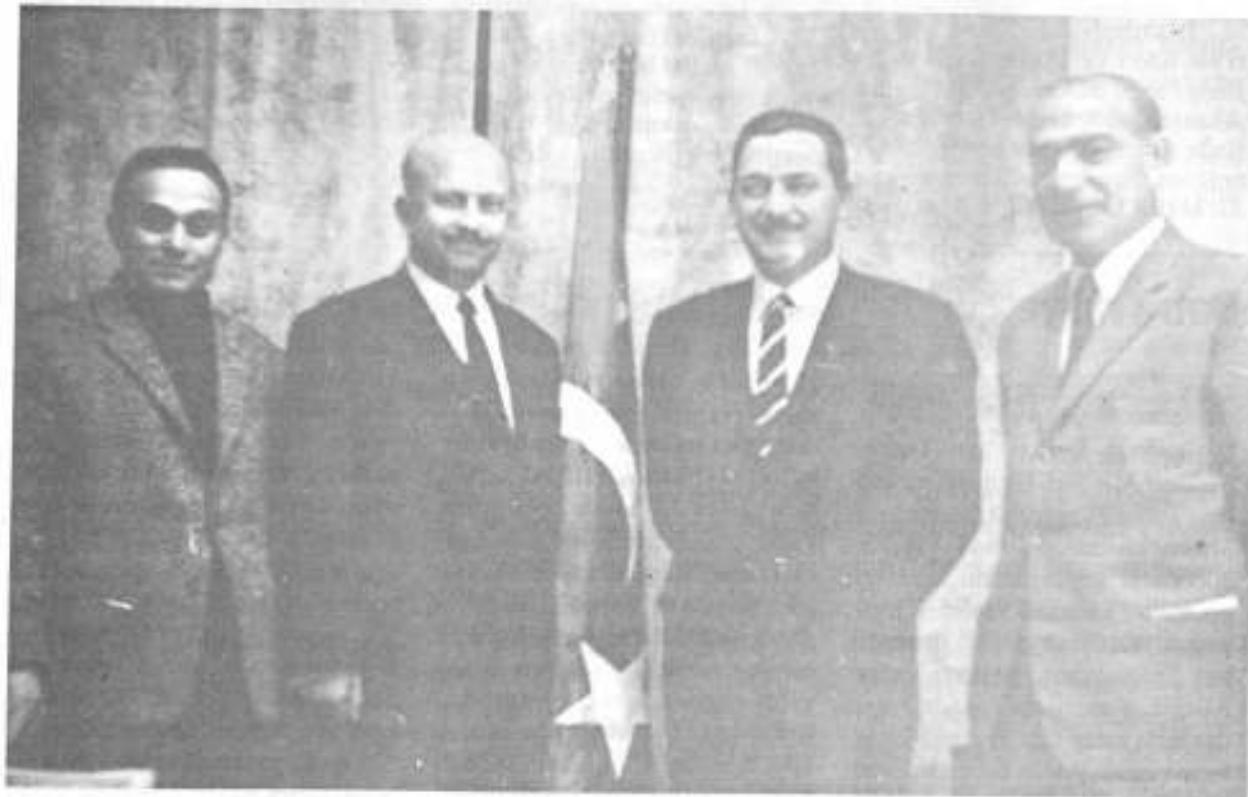
Metin İnegöllüoğlu

(Büyükelçi)

Bir milleti yükseltken unsurlar arasında, otun tannmış ve ululanmış büyük kahramanları peşisira cefakar ve vefakar isimsiz vatanperverleri de yer alır. 5 Aralık 1991 Perşembe günü kaybettigimiz Arif Sözeri hoca da böyle üstün millî meziyetler taşıyan, karşılık beklemeden ömrü boyunca ağır mesuliyetler yüklenen bilmış nadir vatandaşlarımızdan idi.

1938-39 ders yılında Adana Öğretmen Okulu'ndan mezun olan Arif Sözeri, vatanı vazifesini yedek subay olarak yaptıktan sonra çok sevdiği öğretmenlik mesleğine Isparta'da başladı. Buradan sonra Antalya'nın Kaş ve Kalkan ilçelerine tayin olarak 1952 yılına kadar bu bölgelerde yüzlerce öğrenci yetiştirdi. Yalnız okullarda değil fakat çevresinde de örnek dav-

ranişlarıyla büyük sevgi ve saygı toplayan Arif öğretmen kendisi gibi idealist genç kaymakam Ali Çankaya'nın dikkatini çekti. Kaymakamlığın ve valiliğin takdirkar görüşlerine katılan Millî Eğitim Bakanlığı, Mahmudiye Yetiştirme Yurdu'nda iyi bir pedagoga ihtiyaç duyulması sebebiyle kendisini önce bu kuruluşla, buradan da 1957 yılında Batı Trakya'da Türk çocukların yetiştirilmesi için, Lozan Andlaşması hükümleri uyarınca Yunanistan'a tayin etti. Burada, Türk kültürüne içten bağlı yüzlerce çocuk yetiştiren Arif Sözeri, kendisiyle birlikte görev yapan diğer Türk öğretmenlerine de yardımcı oldu. Kendisi de Batı Trakya'da öğretmen olan muhterem eşi Esma hanım orada Arif hocanın yerli halk ile kaynaşmasında, sevgi ve saygı top-

Soldan Sağa: Ataşe Suha Pınar, Eğitim Koordinatörü Arif Sözeri, Başkonsolos Metin İnegöllüoğlu, İdari memur Kamil Ayhan,

layarak başarı kazanmasında destek oldu. 1963 yılında yurda dönüp Eskişehir'de görev yaparken Batı Trakya'daki başarılarını dikkate alan devlet, kendisini yeniden Batı Trakya'ya, fakat bu defa Gümülcine T.C. Başkonsolosluğu nezdine koordinatör öğretmen olarak tayin etti. Eğitim Ataşesi görevleriyle hizmet veren Arif Sözeri asıl bu devrede geçmiş yıllarının bütün tecrübesini hiç esirgemediği fedakarlıklarını, insan ve vatan sevgisinin enginliği ile meczederek değerlendirdi. Büttün Batı Trakya'da haklı olarak sevgi ve saygı ile şöhret yaptı.

Arif beyi Batı Trakya'da Başkonsolos olduğum 1967-1970 yılları devresinde tanımaya başladım. O, derin şahsiyetiyle kısa sürede tanınacak bir insan değildi. Özellikle, Türk-Yunan ilişkilerinin gergin olduğu o hiç de kolay olmayan görev süresince engeller ve soydaşlarımız için bazen acı sürprizler birbirini izledikçe çocuklar ve veliler de bundan nasiplerini alıyor, soydaş olsun Türkiye'den gönderilmiş olsun öğretmenler zaman zaman ümit ve moral denemesine düşüyorlar ama Arif hoca bir meşale, bir panzehir, bir güçlü destek gibi her yere yetişiyor, onarıyor, yüceltiyor, çare aranan ve bulunan bir kaynak oluyordu. Uzun diplomatik mesleğimde en zor fakat bazı şeyleri en çok öğrendiğim yıllar, Arif Sözeri ile çalıştığımızı yıllar oldu. Bugün rahmete kavuşmuş bir başka büyük insan, o da eski ve cefakar bir öğretmen olan Recep Karapaşa ile birlikte, bu önemli temsilciliğin yürütülmesinde mütevazı bir tutumla bana yol gösteriyorlar, muhtemel aksaklıları gideriyorlar ve uyku dışında nadir tatil saatleri olan o zor devrede şevkle çalışma imkanı yaratıyorlardı.

Arif Sözeri'nin bu milli görevde, ağır siyasi ve mahalli şartların baskısı altında birbiri peşinden gösterdiği fedakarlık ömeklerini bir anı yazısının sınırlı çerçevesi içerisinde sıralamak mümkün değildir. Yüksek karakterine bir örnek olarak, kendisine şükran borçlu olduğum bir davranışını zikretmek belki fikir verir: 1967 yılı sonuna doğru iyice gerginleşen Türk-Yunan münasebetleri birdenbire Yunanistan'ın kendi içinde Kral-Askeri Cunta çatışmasına dönüştü. Gümülcine ve çevresinde bulunan Yunan Zırhlı Kuvvetleri komutanı, Kral'a sadık iken muavini ve kuvvetlerin büyük kısmı Askeri Cunta'dan yana idi. Buna mukabil karargahı şehrin aksı tarafından bulunan Jandarma Kuvvetleri Kral'a bağlı kalmıştı. Şehrin telefon ve

telgraf imkanları kesilmişti ve karşılıklı tevkiflerin başladığı haberleri geliyordu. Atina Büyükelçiliği'mizle olduğu gibi Türkiye ile de irtibatımız kalmamıştı. Durumu bildirmek ve talimat almak üzere otomobile atlayıp hududa hareket etmeye karar verdiğimde vakit akşama yaklaşıyordu. Rahmetli Recep Karapaşa bir başka görevli ile bana refakat etmekte idi. Yolda, Değeç'tan ileri gitmenin mümkün olmadığını öğrenmiş ve bir otelde sabahı beklemeye karar vermişik. Dedeağac ile hudut arası yolu askeri kuvvetlerce kapatılmıştı. Otelden devamlı şekilde Başkonsolosluğu arıyorduk. Nihayet bir ara sabaha doğru eşimle konuşabildim. Gümülcine'de çarpışmalar oluyordu; Zırhlı Kuvvetler ile Jandarma Karargahı arasında bulunan Başkonsolosluk binası üstünden hafif ve ağır silah mermileri uçuşuyordu. Yakından ve uzaktan patlama sesleri ve bağışmalar geliyordu. Gümülcine halkı gibi konsolosluk mensupları da evlerinde kapıları kaldırdıktan karım ve iki küçük çocuğumuz ve yaşlı bir hademe, konsolosluk binasında mukadderatın ne getireceği beklerken Arif bey gece yarısı hazır gibi çığaşmış, Arif hoca o tarihte elli yaşını aşmış olmasına rağmen korkusuz bir genç gibi çatışmalar ve serseri kurşunlar arasından geçip konsolosluğa gelirken askeri bir cip karanlıkta kendisini duvara sıkıştırmış ve bir süre böylece tutmuştu. Sonradan bana, sonunun geldiğini sükunetle düşünerek kelimeyi şahadet getirdiğini anlatabaktı. Çiptekiler hiç bir şey söylemeden farların göz alan ışığında muhtemele kendisini tetkik edip uzaklaşınca sonra konsolosluğa gelebilmisti. Çarpışan iki taraf arasında beş mermide bir uçsan izli mermilerin binaya çok yakını geçmesi üzerine eşim ve çocukların binanın ortasındaki merdiven altına saklanmışlar, Arif Sözeri dışardan her an gelebilecek tehlikeye karşı hademe ile birlikte sabaha kadar nöbet tutmuştu. Arif hoca görev bildiği bu tehlikeli fedakarlığı yaparken kendi eşini ve kızını komşularına emanet edip evinden ayrılmıştı. Arif Sözeri yüksek meziyetlerini tavazu, cesaret ve imanla yerine getiren bir dava adamıydı. Batı Trakya Türkiliği yetiştirdiği çok sayıda kıymetli öğrenci ve kendisini tanıtmak bahtiyarlığına erişen, Öğretmenler Haftası sonunda maddi dünyadan ayrılan bu aziz öğretmeni, bu yürekli vatanperveri rahmetle anacaklardır.

Ruhun şad olsun Arif Sözeri, nur içinde yat!

GÜMÜLCİNELİ İBRAHİM ETHEM EFENDİ (*)

(Ö. 1341/1925'ten sonra)

Cevat İZGİ

Sülaelece Halveti tarikatı şeyhlerinden Gümülcineli Şeyh Mustafa Fevzi Efendi'nin oğlu olup hicri 1287 yılında Gümülcine sancağının Ârifâne mahallesinde doğdu. Beldenin müftüsü Hacı Sâlih Efendi'den bir müddet Molla Camii ve Îsâgöçî okuduktan sonra İstanbul'a geldi, Ayasofya Camii dersiâmlarından ve sonrasında Meşihat müsteşarı olan Abdulkadir Râşid Efendi'den dini ve ilmî kitapları okuyarak 1317 senesinde icâzet aldı.

1 Haziran 1318/1902 senesinde Bâb-ı Fervâ Sicill-i Ahvâl Şubesi kalemine girdi. Kânûnievvel 1319'da bu şubede yeniden kurulan Kuyûdât mümeyyizliğine yükseldi.

23 Zilka'de 1318'de uhdesine İbtidâ-yı Hâriç Edirne müderrisliği pâyesi tevcih olundu ve ilmî pâyesi 16 Cemaziyelevvel 1322'de Sahn derecesine yükseltildi. Ayrıca 4.rütbeden Mecidi Nişâni kendisine ihsan edildi.

Kâdirî ve Halveti tarikatlarına mensub olduğu gibi üstadı Semahatlı Şeyh Abdulkadir Râşid ve babası Şeyh Mustafa Fevzi Efendilerden müstahlettir. Selanik vilayetinin Siroz (Serez) sancağı kazalarından Nevrekop kasabasında bulunan Osmanlı beylerinden ve İslâm'ın meşhur gazilerinden Karacapaşa-i Veli hazretlerinin Dergâhi'nın tevliyet ve meşihat cihetleri mutasarrıflı bulunan Şeyh Ahmed Rûfat Efendi'nin vefatı ile İbrahim Edhem Efendi'nin ehliyet ve liyâkatı heasebiyle bu dergâhın tevliyet ve meşihat vazifesi Padişâh'ın berâti ile uhdesine tevdi edildi ve pederi Mustafa Fevzi Efendi'ye şer'i hüccetle vekâlet etti.

Şubat 1305'ten Kânûnievvel 1318'e kadar Gümülcine Mahkemesi Şer'iyyesi kâtibliğinde istihdâm edildi. 1 Eylül 1325'de Kuyûdât mümeyyizliğinden alınarak Meclis-i İntihâb ve Sicill-i Me'mürin-i İlmiye kalemi ikinci sınıf kâtipligine tayin edildi.

Temmuz 1338'de iki sene mezun addedilip ve biraz sonra da mecbûri izin verilerek vazifesinden uzaklaştırıldı. Sonradan Edirne vilayeti müftülük kâtibliğine tayin edildi ise de gitmediğinden azledilmiş sayilarak, 9 Kânûnîsâni 1341/1925'te emekliye sevk edildi. Bu tarihlerde şer'i daireler ilgâ edildiğinden emekli maaşı alıyordu.

(*) Sicil Defteri, II, 131, dosya 186 ?;

Sadık Albayrak, SDOU, II, 199-200

Atina'da Türk Mimarî Eserleri

M.Türkoğlu

Atina, Athenai veya Athina. Buraya Medinet-ül Hükema (Âlimler Şehri) da denirdi. Günüümüzde Yunanistan Cumhuriyeti'nin başkenti olan Atina, bir tepe üzerine kurulmuştur. Etrafi tepelerle çevrili, yalnız batı kismı açıktır. Limani Pire'dir. Şehir, bu limana 7 kilometrelük bir demir hattı ile bağlıdır.

Eski Yunan Medeniyetinin merkezi olan Atina, Yunan-İran savaşlarından sonra en gicili devrini yaşamaya başlamıştı. Hz. İsa'dan önce (450-430) yıllarda Atina devletinin başında bulunan Perikles, şehrini kuruluş olduğu tepedeki Akropolis'i güzel binalar ve tapınaklarla süslemiştir. Parthenon harabeleri de yine bu tepe üzerindedir. Ayrıca heykeltraşların yaptıkları çok sayıda heykeller bulunmaktadır. Atina zayıfladıktan sonra Roma'luların, daha sonra Makedonyalıların eline geçmiştir.

Tarih boyunca Yunan tarihi ile paralel giden ve Osmanlı-Türk İmparatorluğu hakimiyetine kadar Bizans hakimiyetinde kalan Atina, ilk defa 1397'de Yıldırım Bayezid zamanında fethedilmiş, bir süre daha Korint Dükü Nerio Acciajuoli'nin oğlu Antonio ve onun halefi II. Nerio tarafından idare edildikten sonra,

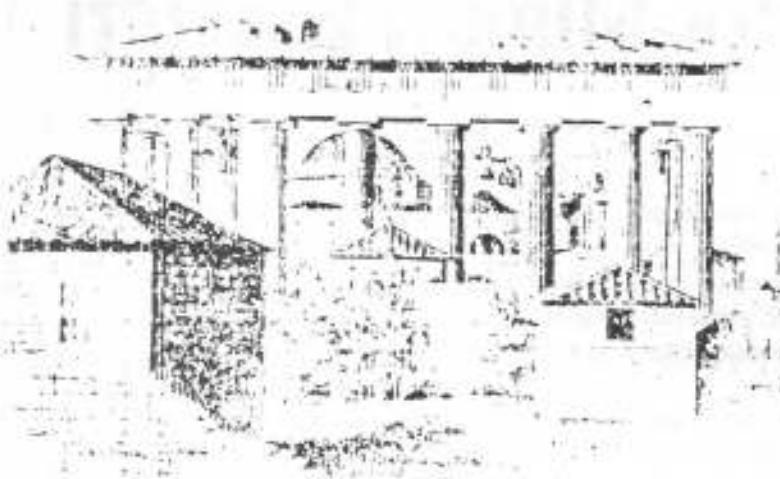
1451'de II. Nerio'nun ölümü üzerine, oğlu Franco'yı geçmiş; daha sonra da Fatih Sultan Mehmet tarafından 1456 yılı Mart ayında alarak Osmanlı topraklarına katılmıştı. Şehre giren Fatih, şehrini özellikle Akropol'ü üzerinde durdu ve çok etkilendi. Kuşatma sırasında, halkın çoğu kaçğından, Fatih burada halkla temaslarda bulunarak sevgi gösterdi ve dertlerini dinledi, onların isteklerini sordu. Orada kalmış önemli kişilerin ve halkın isteklerini yerine getirdi. Uzun zamanlı beri Latinler tarafından ezilen yerli Ortodoks ahlâye yakın bir alâka gösterdiği de bilinir. Başta Latin kilisesinin Yunanlılar, Yunan manastırı ve Akropol üzerinde uyguladığı baskıyı ortadan kaldırıldı. Buradaki Latin papazlarını uzaklaştırdı. Bu arada Atina'dan toplam 15 esir ve sanatkardan İstanbul'a göç etmek isteyenleri de alarak geri döndü. Bundan sonra şehir, Kapitan Paşa Eyaleti sancaklarından biri olan Eğriboz (Evia) sancajına bağlı bir kaza merkezi durumuna geldi.

Türkler Atina'yı aldıklarında kuvvetli bir halen getirilmiş olan Akropolis'i süsleyen ve M.O. 447-438'de yapılan büyük ve muhteşem Parthenon mabedi bir Latin kilisesi halinde buldular. Hristiyanlığın daha ilk asırlarında bir apsis ilavesiyle kilise haline getirilmiş bulunan ve 1208'den beri Latin ibadetine tahsis edilen bu antik mabet. Atina'nın fethi ile derhal camie çevrildi ve bir köşesine bir minare inşa edildi. Buna Evliya'nın ifadesine göre Mescid-i İsmailî veya daha sonraları İç-kale Camii dendi.

Evliya Çelebi, Atina'nın Mekte ve Medine vakfı olduğunu kızlar ağası nezaretinde bir Hâs-i Humâyûn bulunduğuunu yazmaktadır, kadısı, müftüsü, yenicileri serdarı, dizdarı ve 150 hisar (kale) eriyle muhtesip, haraç ve emin ağaları, şehrî kethüdâsi, mîmar ağası, subâşı-

Resim-1: Atina'da Akropolis üzerinde bulunan içkale Camii'nin Fanelli tarafından neşredilen ve Atina Müzesi'ndeki Parthenon maketinde mevcut olan gravür.
(Semavi Eyice'den)

Resim-2: Atina'da Akropolis tepesindeki ikinci İckale Camii. (Revetti ve Stuart'tan)
Fotoğraf: Semavi Eyice

si ve bir de Rumlar üzerine patriki bulunduğunu kaydetmektedir ve camii yapılmış olan Parthenon'un sanat güzelliğini canlı bir şekilde belirtmektedir. Fakat Venedikli Francesco Morosini 21 Eylül 1687'de Atina'yı kuşattığı zaman İsveçli Kont Koenisgmark idaresindeki bir topun attığı bir mermi İckale Camii'ne isabet etmiş ve bu asırlık sanat eserini havaya uçurmuştur. (Resim: 1) Müdafiler, 27 Eylül'de teslim olmuşlar ve aralarında beş yüz kadar asker olan şehrin üç bin kadar Müslüman ahalisi Anadolu'ya geçmiştir. Ertesi yıl Atina tekrar Osmanlı idaresine geçtiğinde, tamamen boşalmış ve bir harabe haline gelmiş olan şehrin yeniden işkamına çalışırken, İckale Camii'in de ihya edildiği anlaşılmaktır. Ama cephaneliğin patlaması sırasında, mabedin çevresindeki peristili oluşturan 46 sütünden 14'ü yıkıldıktan sonra, esas camii vazifesini gören sella'daki sütunların hemen hepsi devrilip parçalandığından, binanın tamirinden vazgeçilmiş ve sella'nın içine kiremit örtülü tek kubbeli, son cemaat yeri olan küçük çapta ikinci bir İckale Camii inşa edilmiştir. (Resim: 2)

Mora isyanının başlaması üzerine, Atina kalesi, Akhassa Mimarı Mehmet Emin Efendi tarafından yapılan keşif üzerine 1803'te onarıldı. Daha önce de buranın onarımına karar verilmiş ve 1800'de 25 top gönderilmişti. Bütün bu tedbirlere rağmen, bağımsızlık isyanı genişledi ve 1821'de şehir yağmalandı. Burada yaşayan Türk halkı da Nemçe (Avusturya-Almanya) konsoloslari tarafından gemilerle İzmir'e taşındı. Buranın üzerine Osmanlı padişahı bir Hatt-i Hümâyûn yayınılanarak yapılan masraflardan dolayı alacaklı olan

şahısların ücretlerinin ödemesi için Nemçe Konsoloslara bu paranın verilmesi emredildi. (1824). Yağmadan kısa bir süre sonra Atina Kalesi (Akropolis) ve çevresi tekrar Osmanlı askerleri tarafından alınınca, öteye beriye dağılan Atina'lı Türklerin eski yerlerine (Atina'ya) iadeleri için Aydin, Saruhan, Muğla sancaklarına ve İzmir muhafizî Vezir Hasan Paşa'ya 24 Temmuz 1826'da emir verildi. 1829 yılında Edirne Antlaşması ile Yunanistan'a bırakılan Atina, 1834 yılında Yunan Krallığının başkenti oldu.

Atina'da Osmanlı yönetimi boyunca, Türkler tarafından yerleşim merkezleri kurulmuş ve bir çok camii ve toplum hizmetine yararlı eserler meydana

getirilmiştir.

17.yüzyılda Atina'yı gezen Evliya Çelebi, şehirde üç Müslüman Türk mahallesi olduğunu, Akropolis'teki İckale Cami'nden başka kalenin eteğindeki esas kasabada daha başka camii ve mescitlerin (yedi adet mescidin) altı camının var olduğunu Seyahatname'sinde yazmaktadır. Bununla beraber, Türk-İslam yapılarının sayısı oldukça kabarık olduğuna göre, yerleşim yerlerinde son yüzyıllarda daha fazla olması ihtimal dahilindedir. Atina'daecdat yadigarları eserleri söyle sıralayabiliyoruz:

1- İckale Camii (Mescid-i İsmailî): Yukarıda da anlatmaya çalıştığımız gibi, Osmanlı Türkleri Atina'yı aldıktan sonra Parthenon mabedinde bir Katolik kilisesi vardı. Türkler bu yapıya bir minare ekleyerek camiye çevirdiler. 1687 yılında Venedikli Kaptan Morosini, Parthenon'u topa tuttuğunda oraya yakın bir cephaneliğin isabet almış, bazı Yunan yapıları ile birlikte, bu camii de havaya uçmuştur. Stilobat seviyesinde eni 31 m. boyu ise 70m'ye yakın olan dor nizamında 8x17 sütunlu çevrili bu cami, İckale'yi teşkil eden Akropolis'in ortasında bulunduğuandan gerçekten bir İckale Camii idi. Tamirini imkansız hale getiren bu felaket karşısında ikinci bir İckale Camii inşa edildi. Tek kubbeli ve son cemaat yeri olan, Ressam James Stuart ve mimar Nicholas Revett tarafından görülen ve bir de resmi yapılan bu cami, Akropolis'te kazı, araştırma ve restorasyon çalışmalarının başlaması üzerine tamamen yıkılmış suretiyle ortadan kaldırıldı. Yalnız Osmanlı döneminin değil, fakat Hristiyan döneminin de bütün izlerinin bertaraf edilmesi suretiyle ilkçağdaki

şeklini almasına uğraşan Akropolis'te, bugün Türk devrini hatırlatan yegâne belki de son hâküma, Erekteion'un doğu duvarı dibinde mukaddes zeytin ağacının yanında, yalnız yüzü yukarı gelmek üzere yere döşenmiş, hayli aşınmış bir katabedir ki, kalanın bir kısmının Voyvoda Mustafa Efendi tarafından tamirini bildirir.

عابدی حرر وعش خالی سیر بو جسم اهدا به
ایندر لی اختیار تحسین گلکلر هب غایبه
وویودا بنده مصطفی افندی هفت
اسد عالی بو ساد رفع القدر والله

Resim-3: Atina'da Fethiye Camii'nin günümüzdeki durumu. Fotoğraf: M. Türkoğlu

او صاحب هفت حقه بو باده فلزی چون ظاهر
سرادر (۱۴) ... باد ایسلئم انداد اعلایه
قوزکلی بوبله بر حسن حسین کیم قلعه پادشاه
گورکلر مبارک الله دور محللله بو طایبه
سنة ۳ ...

Yapıldı hırz veşâli siper bu cem-i âdaya
Eder bi ihtiyâr tahsin gelenler hep temâşaya
Voyvoda-i belde Mustafa Efendi himmetin

Etti âli bu bünyad-i refvi kadri vâlâyâ
O sahib-i himmetin hakka bu babda kadri çün
zâhir

Sezâdır..... yâd etseler ednâdan âlâyâ
Kuruldu böyle bir hisn-i hasin kim kal'a pâyinda
Görenler berekallah der mahallinde bu tabyaya
Sene fi.....

2 - Fethiye Camii: İlkale birinci ve ikinci camillerinden sonra Atina'da bugün ayakta kalabilen Türk eserlerinden bir tanesi de Fethiye Camiidir. Antik Agora'nın kenarında yükselen bu cami, uzun zaman bir askeri binanın içinde gizli kaldıkten sonra, Ago-

ra'da yapılan kazılar esnasında bu harap binanın kaldırılması üzerine meydana çıkmıştır. Önce yıktırılmak istenen bu cami, hakkında hayli tartışmalar yapıldıktan sonra, nihayet bırakılmış ve bir müddet zaman geçince tamir de görmüştür. Söylendigine göre, burasının tekrar camî olarak kullanılmak üzere Misir Hükümetine devrine karar verilmiş; ama yine gerçekleşmemiştir. Evliya Çelebi bu isimde bir camii bildirdiğine göre kitâbesi bulunamayan bu mâbedin ne zamana ait olduğunu kestirmek hayli zorlaşmaktadır. Pars Tuğlacı, Osmanlı Şehirleri ki-

Resim-4: Atina'da Fethiye Camii'nin giriş kapısı. Fotoğraf: M. Türkoğlu

Resim-5: Atina'da ayakta kalabilen Türk camilerinden Mustafa Ağa Camii (Günüümüzde El Sanatları Müzesi) onarım halinde. Fotoğraf: M. Türkoğlu

tabında "Bu caminin temeli 826 H. 1458 m. yılında Fatih Sultan Mehmed'in Atina'yı ziyareti sırasında atılmış, adını da buradan almıştır" diyor, ancak bu sözleri nereye dayandırdığını zikretmiyor. Eğer buraya verilen Fethiye ismine bakılacak olursa, bu camii Fetih ve tabiatıyla Fatih ile alakalıdır. Bu takdirde de bir 15.yüzyıl eseri olmaktadır. Son yıllarda yapılan restorasyonda esas siması hayli değişmiş olan bu camide günümüzde minaresi yoktur. (Resim:3) Ancak eskiden minareli olduğuna dair minare kadesi belli olmaktadır. Nisbeten son devirlerde yeniden yapılmış veya ilâve edilmiş izlenimini bırakın, beş kubbeli son cemaat yeriinin sütun başlıklarını, sade bir şeylededir.

Camii bazı yerlerde tuğla kullanılmakla beraber esas itibarıyla kırma taşlarından yapılmıştır. Yuvarlak beş kemerli son cemaat yerini takip eden giriş cephesi, nisbetle ahenkli bir düzene sahiptir. (Resim: 4) Mermer süveli cümle kapsısının iki tarafında aralarında stalaktitli birer mihrab bulunan sıvri tuğla kemerli ikişer pencere vardır. Yan duvarlarda ise alttakiler düz söveли, üsttekiler sıvri tuğla kemerli ikişer sıra pencere bulunmaktadır.

Fethiye Camii'nin en fazla dikkat çekici olan tarafı hiç şüphesiz esas mekanın inşasında tatbik edilmiş olan sistemdir. Tamamen bir kare şeklinde olan bu ana mekan, ortada dört sütunun taşıdığı basık altı köşe kasnaklı bir kubbe ile örtülü bulunmakta, fakat bu ana kubbeyi dört yanından bir yarı kubbe daha desteklemektedir. Köşelerde kalan mekânların üzerleri de küçük birer kubbe ile örtülmüştür. Hepsi de kiremit kaplı

olan bu enterasan kubbe sistemi ile Fethiye Camii, doğrudan doğruya İstanbul'un Şehzade, Sultanahmet, Yenicami ve ikinci Fatih Camii gibi büyük mübedlerde uygulanan mimari tipin küçük çaptaki örneklerinden birisini oluşturmaktadır. Camii, 1824 yıldan sonra Müzikseverler Derneği'nin okulu oldu. Atina garnizonuna cezaevliği yaptı. Daha sonrasında da firın olarak kullanıldı. Çevresindeki Türk mezarlıklar yok edilmiştir! Bahçesinde Türk motif bir çeşme, yan duvarların yanında başları Kibele'ye doğru ikisi de kirk (!) iki mezar taşı bulunmaktadır.

3 - Mustafa Ağa Camii:

Evlîya'nın ifadesiyle buna, (Aşağı Şadırvan Camii, Altı Fiskiye Camii, Voyvoda Camii veya Eski Camii) denirdi. Atina'nın halen ayakta kalabilen ikinci camii olup 1177 H.(1763) M. tarihinde Evliya Çelebi'nin zikrettiği Eski Camii'nin yerine Mustafa Ağa adında bir hayırsever tarafından yaptırılmış ve bundan sonra Mustafa Ağa Camii adını almıştır. Atina'nın Manastırındaki İstasyonunun yakınında ve Türk carcısında (Türkiki Agora) bulunan bu camii, uzun müddet metruk ve harap bir şekilde durduktan sonra onarılarak 1923 yılında İşlemler ve El Sanatları Müzesi'ne çevrilmiş ve hâlâ böyle devam etmektedir. Bu fevkani tek kubbeli caminin minaresi yoktur. Doçent Tayyib Gökbilgin tarafından kopyası alınan H.1177 M.1763 tarihli kitâbesi aynen şöyledir:

الصلوة أى عبادان در گاه رب الألام
الصلوة أى سالكان مسلك دار السلام
مڪطفى اغا عادات بايني فتح ايلهدي
صد هزاران آفرين لوگا که خوبیدی نېڭ نام
اوله حاري تا بروز رستاھير اشۇ اثر
حق تعالى يو جهانده آنسىن آل شاد كام
كلدى اوچ ... سخانلىر ديدىلر تارىخى
جامع نور صفاء مڪطفى در بور مقام

Esselâ ey âbidân-i
dergâh-i Rabbül enam
Mustafa Ağa ibadet
bağımı fethyledi
Ola cări tâ be-ruz
restahiz işbu eser
Geldi uç..... sühâ-
ner dediler tarîhini

Esselâ es salikan-i
meslek-i darüsselâm
Sad hezaran aferin
ona ki koydu nik-nam
Hak teâlâ bu cihanda
etsin anı şad kâm
Cami-i nuru safûyi
Mustafadır bu makam

1177 (1763)

Mustafa Ağa Camii,

barok üslubunun izlerini taşıyan bir eserdir. (Resim: 5) Mimari bakımından oldukça sadedir. Yan taraftan bir merdivenle çıkışlan üç bölümlü ve üç kubbeli son cemaat yerindeki dört sütunun başlıklarını hiç bir tezâyinat ihtiya etmemektedir. Buna karşılık cümle kapısının kemerli üç şövesi, bu dönemde Türk sanatında hâkimiyeti görülen rokoko üslubunda bir kabartma süslemelerle bezenmiştir. Bu şövenin üstünde de, yukarıda kopyesi bulunan kitabe bulunmaktadır. Zarif bir kompozisyon-esasına dayalı tertip edilen bu süslemelerin arasında sağda ve solda kûfi hatla dört defa tekrarlanan bir yazıtın başka, tam ortada dışarı taşın bir çam kozalağı motifi de dikkat çeker. Caminin dört köşe bir plana sahip olan iç mekanı, giriş cephesi ile yan duvarlardaki iki sıra halindeki pencereler vasıtıyla aydınlanmaktadır. Kubbeyi intikal ise, üst üste bindirilmiş iki sıra sıvri kemerli tromp zayesinde temin edilmiştir. Kubbenin göbeği barok üslüptü alçı işleme-ihtiya etmektedir. Her bir cephesinde birer pencere bulunan sekiz köşeli yüksek bir kasnak üzerine oturan bu kubbe, kiremit örtülüdür ve bunun önceden de böyle olduğu, Moncel tarafından çizilen gravürden anlaşılmaktadır.

Yukarıda da açıklamaya çalıştığımız gibi, Evliya Çelebi'nin isimlerini vermekszin yalnız sayılarını bildirdiği diğer camii ve mescidler hakkında artık fazla bir şey bilinmemektedir. Yalnız A. Mommsei'nin "Hristiyan Atina" (Athenne Christiann) adıyla 1868'de Leipzig'de basılan küçük, İtalice eserinde, diğer bazı camilerin yerleri işaret edilmektedir ki, Yeni Camii, Softa Camii, Küçük Camii olarak adlandırılan bu eser-

Resim-6: Osmanlı döneminde Atina'nın merkez caddelerinde Türk pazar yeri.

lerde gün hiçbir iz kalmayıstır.

4 - Yeni Camii: Dupre turafından tasvir edildiği ve yine onun neşrettiği bir gravürde göre bu camii, dış görünüşü bakımından tamamen değilse de bile oldukça kuvvetli bir surette yukarıda bahsi geçen Fethiye Camii'ni andıran bu mâbedin kubbesi, bir son cemaat yeri, kiremit örtülü, çok köşeli kasnaklı bir ana kubbesi, yan sıralarından iki sıra penceresi vardır. Fetihinden sonra yapılmış, Yunan ihtilâli sonrası okul olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bugün tamamen kaybedilmiştir.

5 - Softa Camii (Hüsnu Bey Camiiide denirdi) Atina'nın yukarı şadırvan mahallesinde bulunmaktadır. Günümüzde ortadan kaldırılmış, izi bile kalmayıstır.

6 - Sütunlu Camii: Şehrin Hadriyan semtinde bulunurdu ve fetihden sonraki yıllarda yapıldığı tahmin edilmektedir. Mora ihtilâlinde sonra ilkokul oldu, sonra belediye kütüphanesine dönüştürüldü. Şimdi bu caminin temelleri üzerinde okullar bulunmaktadır.

7 - Akropolis eteğindeki cami: Bu camii Akropolis'in çıkışında olup, muhtemelen 1820 yıllarından sonra harab olmuş veya yok edilmiştir!

8 - Küçük Camii: Atina'lilar bu camiye Küçük Cami (Mikro Cami) demektedirler. Şehrin merkezinde olduğundan, kısa sürede şekli değiştirilmiş olup, halen kalıntısi yoktur.

9 - Kifisiye (Kazisiye) Kazası Camii: Atina'nın şimdî "Kifisiyen" adıyla anılan banliyösünden yapılan camidir. 1896'da son olarak hamam gibi kullanıldığına dair kayıtlar olan camiden, halen bir eser kal-

Resim-7: Osmanlı döneminde Atina'da bir Kur'an Kursu mampiştir.

10 - Revnaklı Medrese (Revaklı Medrese):

Evlıya Çelebi'nin zikrettiği tek medrese ile aynı olup olmadığı kesin olarak bilinmemekle beraber, Atina'da bugün hâlâ Romen Agora'nın yakınında ve Fethiye Camii'ne 20 metre uzaklıkta bulunmakta olan bu medresenin harabeleri durmaktadır. Kapısının üzerinde uzun bir kitâbe bulunmaktadır beraber yillardan beri biriken toz ve kirle hiç okunmaz hale gelen bu kitâbeyi okumak mümkün olamamıştır. A. Khyngopoulos bu kitâbede binanın 1721'de Mehmed Fahri Efendi adında bir şahis tarafından yaptırıldığına öğrenildiğini yazmaktadır. İkinci bir kat ilavesiyle bir süre hapishane haline getirilen bu bina 1914'te kısmen yıkılmış ve ancak günümüzde cümle kapıları muhafaza edilmiştir. Du Moncel'in neşrettiği gravürde biraz uydurulmuş teferruatla gösterilmiş olmakla beraber sağlam bir halde tasvir edilen bu Revaklı Medrese'nin, düzenli bir planı olmadığı anlaşılmaktadır. Tamamen kesme taştan yapılan büyük cümle kapısı, ince köşe sütunları, rozetler, burmalı silmeler ve kabartma olarak işlenmiş kandil ve servî motifleri ile süslenmiştir.

1824 tarihli bir belgeye göre, 18 Kasım 1824'te görev alan bir geçici hükümet, ilk karar olarak, (geri kalmış Yunan milletini eğitmek ve yetiştirmek) gereklîcesiyle bütün camileri çeşitli kuruluşların emrine vermiş, bu kararname ile, Fethiye Camii'nin okul, Sütunlu Camii'nin küttiphane, Yeni Camii'nin fen lisesi haline getirilmesi karar almamıştır.

Atina'da bunlardan başka Voyvodalık Sarayı, birkaç çeşme, Bey Hamamı, Hacı Ali Hamamı, Abid

Efendi Hamamı olmak üzere üç hamam, beş tekke vardı. Hamamların bir tanesi, İbrahim Efendi tekkesi yanında olanı, Agora kazısında 1890'da yıkılmış, Filote ve Nikodimu sokakları köşesinde olan ise kaybolmuştur. Üçüncü hamamın ise, çok değişmiş bir halde Hristos sokağında 1929'da hâl-i faaliyyette olduğunu Khyngopoulos yazmaktadır. Esas şehri saran ve çeşitli seyyahların ifadelerinden çok zayıf ve alçak

olduğu bilinen Osmanlı devri surları ise tamamen ortadan kaybolmuştur.

Tekkelerden (Hüseyin Efendi Tekkesi)nin kitabı Esliy Çelebi'ye göre şöyle idi:

Böyle dedi mahdumu tarih ana
Ola makbul-ü Hüdânn ol hûmam
Sene 1025 (1616)

Faydalanan Kaynaklar:

- 1- Evliya Çelebi Seyahatnamesi, c.8 s.249-250-251, 1928 İstanbul
- 2- Dr. Semavi Eyice, Târikât Mecmuası, Cilt XI, 1954 s.157-164. "Yunanistan'da Türk Mimari Eserleri."
- 3- Ekrem Hakkı Ayverdi, Fatih Devri Mimarisi, s.72, İstanbul
- 4- Şemseddin Sami, Kamus-ül Âlâm, Atina maddesi.
- 5- Pars Tuğlaci, Osmanlı Şehirleri, Milliyet Yayınları Atina maddesi.

Batı Trakya Türkleri Edebiyatı'ndan Bir Portre:

Reşit SALİM

Feyyaz SAĞLAM

Özellikle son yıllarda yoğunlaşan edebi faaliyetlerle Türkoloji çevrelerinde adından en fazla söz ettiren Türk topluluklarından birisi de Batı Trakya Türkleri oldu... Lozan'dan buyana Yunan hakimiyetinde yaşamakta olan bu Türk topluluğunun edebiyatında hergeçen gün yeni yeni ortaya çıkan veya yeni keşfedilen şair ve yazarlar, belli bir seviyenin üzerinde verdikleri eserlerle dikkatleri çekmeye devam ediyorlar... Bu yazımızda tanıtımaya çalışacağımız Gümülcineli şair, yazar ve araştırmacı Reşit Salim de bu yeni keşfettiğimiz imzalardan birisi... Ancak, kendisi ile ilgili değerlendirmeye geçmeden, bu noktada önce bir özeleştiri yapmak durumundayız. Burada zikredilmesi gereklili görülmeyen Batı Trakya'ya özgü bazı özel problemler yüzünden Reşit Salim'e ait arşivimizdeki bilgiler ancak 1991 yılı sonunda sınırlı bir tanıtma yazısı yazabileceğimiz düzeye ulaşabildi... Bu nedenle 1990 yılında Kültür Bakanlığı tarafından "Türk Dünyası Edebiyatı" dizisinde yayınlanan "Batı Trakya/Yunanistan'da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi" adlı eserimizin, -ileride muhtemel yeni baskılarda tescili etmemi düşündüğümüz- en önemli eksiklerinden birisi de bu çalışmamızın konusu olan Reşit Salim'e ait edebi metinlerin ve biyoğrafik bilgilerin yer almaması olmaktadır...¹

Reşit Salim 1952 yılında Gümülcine'de Yenicemahalle'de doğmuştur. Günümüzde fiilen kapanmış durumda olan Celal Bayar Lisesi'nde mezun olduktan sonra Türkiye'ye gelmiş ve 1970 yılında İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi'ne kaydolmuştur. Bu fakülteye bir süre devam ettiğinden sonra 1973 yılında aynı üniversitenin Edebiyat Fakültesi, Türkoloji Bölümü'ne geçmiştir... 1977 yılında mezun olup; 1980 yılında Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş'ın doktora öğrencisi olmuştur. Türkiye'de bulunduğu süre içerisinde bazı özel okullarda edebiyat öğretmenliği ve gazete-

lerde basın işçiliği yapmıştır.

"...

Hele hele Kanlıca'da
pudra şekerli yoğurt

Doğmuyor, güneş derken

Gümülcine gündemlerine..."

gibi misralarda da gördüğümüz üzere, şiirlerinde Türkiye'de bulunduğu dönemin izleri belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır... Öğrenci Derneği Başkanlığı yapan Reşit Salim; 1986 yılında "Balkan" dergisinin yayınamasına katkıda bulunmuş, bu dergide siyasi yazıları yayımlamıştır. "Demir İşkeçe" mahlasıyla "Türk'e Çağrı" dergisinde de makaleler yazmıştır... 1987 yılında Batı Trakya'ya dönen Reşit Salim hâlen Gümülcine'de yaşamakta; "Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği" ve "Batı Trakya Türk Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği" üyesi olarak aktif bir biçimde edebi-kültürel faaliyetlerini sürdürmektedir...

Reşit Salim'in çalışmalarını; araştırmacı, eğitimci ve sanatçı kişiliği olarak başlıca üç ana grupta tasnif etmek gerekmektedir. Araştırmalarıyla Türkoloji sahasında gerçekleştirdiği çalışmaların bir bölümünü söyle sıralayabiliriz: "Evliya Çelebi Seyahatnamesi"nden Seçmeler², "14. ve 15. Yüzyılda Sehi Bey Tezkiresi"nde Rumelili Şairler³, "Evliya Çelebi Seyahatnamesi"nde BUGÜNKÜ Batı Trakya Dahilinde Osmanlı Eserleri.⁴ Bu önemli çalışmalarla ek olarak; Batı Trakya Türk Folkloru üzerine yaptığı derleme çalışmalarıyla da dikkati çeken Reşit Salim'in "Öyküler ile Rumeli Türkleri" başlıklı önemli araştırma dizisi, Batı Trakya Türkleri'nin müstakil sanat-edebiyat-Türkoloji dergisi Şafak'ın 8. sayısından beri tefrika edilmektedir... Beyler Bahçesi, Andon Çavuş, Meço İbram, Paşpoş Köprüsü gibi Türklerin de yeraldığı bu çalışmayı Reşit Salim kitaplaştırarak amacındadır...

Sağlam bir Türkoloji eğitimi alan Reşit Sa-

lim'in araştırmalarından Türkoloji çevreleri henüz yeterince yararlanabilmiş değildir. Ki bu türden çalışmalar, Batı Trakya'da yeterli ve yetişmiş elemen bulunmaması nedeniyle büyük önem taşımaktadır... Reşit Salim'in bu alandaki çalışmalarıının Batı Trakya dışına da ulaştırılarak Türkoloji uzmanlarının dikkatine sunulması yerinde olacaktır.

Bir öğretmen, bir eğitimci olarak Reşit Salim'in Batı Trakya Türkleri'nin günümüzde en vadim problemlerinden birisi olan "eğitim" problemiyle ilgili uyarıcı, aydınlatıcı yazılarını da unutmamak gereklidir. "Güzel Türkçemiz ve Azılığımız" adlı çalışmasını bu açıdan ömek gösterebiliriz...⁵

Reşit Salim'in üçüncü önemli yanı şairliğidir... Az ama öz şiirleri Batı Trakya'da Şafak, İle-i gibi yayın organlarında yayınlanmıştır. Türkiye'de ise "Güneysu" dergisinin 1991 yılında düzenlediği şiir yarışmasında "Sükut Kentleri" adlı şiiriyle "Jüri Özel Ödülü" kazanmıştır. Ayrıca, Kültür Bakanlığı tarafından yayınlanan "Yunus Emre'ye Şiirler" adlı antolojide "Yunus Emre İçin" başlıklı şiiriyle yer alarak, diğer dört arkadaşıyla birlikte "Batı Trakya Türk Şairi"ni temsil etmiştir...⁶

Şiirlerini incelediğimizde karşılaştığımız temleri söylece sıralayabiliriz: Rumelilik, Batı Trakyalık, Türk Tarihi, Osmanlı İmparatorluğu, Türk Dünyası vd... Şimdi bu templerle ilgili bazı kisa ömekleri verelim:

"...
Buyurdu Hakan... Yürüdü ordular
O yaz nai sesleri atların
İnletti olańca ovalannı üç katının
Avrupa'nın, Afrika'nın, Asya'nın
..."

Bu mısralarda görüldüğü gibi Türk Tarihine ait imajlar Raşit Salim'in şiirlerinde ilk planda dikkatimizi çekmektedir. Tuna'dan Ganj'a Uzanan bir milletin hikâyesi söyle dile getirilir:

"Zamanla Tuna'da atlarını sulardık
Yıkardık kanlı kılıçlarını Ganj'da..."

Türk Dünyası'na ait imajlar'da Reşit Salim'in şiirlerinde dikkati çekecek yoğunluktadır. Şairi yer yer Horasan'da, Tebriz'de, Kerkük'te do-

laşırken görmek mümkündür. İşte iki ayrı şiirinden iki aynı misra:

"Turan bağlannda yereşen aşkimuz"

"...
"Yüreğim Kerkük gibi sıcak."

Osmanlı İmparatorluğu, İstanbul'u fethetmeden Rumeli'yi fethetmiş ve bugünkü balkan Türkleri'nin atalarını altı asır öncesinden bu bölgeye yerleştirmiştir. Reşit Salim; Rumeli'den yetişen bir şair olarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun serüvenini şiirlerinde yorumlarken; yer yer Yahya Kemal etkisini, geleneğini sürdürmen misralarla karşımıza çıkar...

"...
Şehriyar-i Sultan... Devlet-i ăl-i Osman

Bugün uzak bir masal, ceddine oldu timsâl
Şah-i Süleyman'ı Rumeli'ye taşıyan o sal..."

Ancak; herseyden önce Reşit Salim bir Batı Trakyalı'dır... Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü; aynı zamanda Batı Trakya Dramı'nın da başlangıcı olmuştur. Bu konuya ele aldığı; "Çöküş", "Sükut Kentleri", "Göç" gibi şiirlerinde bir burukluk, ince ama okuyucuya da sarsan bir sitem görülür... Balkanların, Batı Trakya'nın yitirilme acısı ve suskululuğu vakur bir ifadeyle dile getirilir:

"...
Osmanlı'nın çocuğu, zevklerin torunu bizler,

Kalakaldık bomboş umutlarla Meriç-Tunca arasında..."

Bu acı gerçeklerden birisi de, Balkanlar'dan hâlâ, devam etmekte olan "Göç" gerçeğidir. Reşit Salim bu gerçeği de şiirlerinde dile getirir:

"...
Gelmiş geçmiş nice nesiller

Diyegelmişler, göç var göç
Yarım asırdır bitmeyen göç
Anadolu içlerine nice dir
Sürüp giden göç..."

Reşit Salim'in şiirlerinde rastladığımız ullaş özelliklerine de kısaca değinmek yerinde olacaktır. Onun şiirlerinde Türkoloji eğitiminden kaynaklanan zengin bir kelime hazinesi söz konusudur. Bu kelime hazinesinden ustaca yararlan-

masını bilmıştır. "Şehriyar-i Sultan, Kur'an-i Azimüşan, Devlet-i İl-i Osman, Şah-i Süleyman, Murad-i Sani" gibi terkipleri okuyucuya sıkmadan büyük bir rahatlık ve güzellikte kullanır.

"Billür âvizelerden akan ışık
Kızıl sürahilerden dökülen şarap

.....
İpek ve tüller içinde yüzen saray
Gül bahçeleri, keten helvaları, bülbül sesleri"

gibi misralarda da açıkça görüldüğü üzere, Reşit Salim'in "masal"lara büyük bir düşkünlüğü vardır. "Masaldan Da Öte" başlığında olduğu gibi; bu düşkünlük şiir başlıklarına kadar belirginidir... "O Güzele" başlıklı şiiri bu düşkünlüğün bir başka ligin yansımasıdır... Aynı zamanda bir folklor araştırmacıları olan Raşit Salim'in masalları

olan ilgisi; şiirine renk katan bir anlatımı günde me getirmiştir...

Sonuç olarak şu noktaları vurgulayabiliriz: Çok yönlü bir kişiliğe sahip Reşit Salim; Türkolojik araştırmalarını aynı ciddiyetle sürdürdüğü ve artırdığı, masal havasındaki şiirlerini okuyucuya daha yoğun olarak ulaştırbildiği, gerek Türkolojik araştırmalarını gerekse şiirlerini kitaplaşdırarak "Batı Trakya Türk Kültürü"ne, "Balkanlar Türk Edebiyatı"na, "Türk Dünyası"na kazandırdığı oradan kuşkusuz adından daha sık söz ettirebilir... Elimize düzensiz olarak ulaşabilen bu sınırlı bilgilerle oluşturmaya çalıştığımız hakkındaki bu ilk inceleme göstermektedir ki Reşit Salim ciddiye almamız gereklidir, kendisinden çok şeyler beklenemeyecek Rumeli'de bir imza olmaktadır...

KAYNAKÇA

1. SAĞLAM Feyyaz, "Batı Trakya/Yunanistan'da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi", Ankara, Kültür Bakanlığı Yayımları, 1990.

2. SALİM Reşit, "Evliya Çelebi Seyahatnamesinden Seçmeler", Yuvamız, S: 58-59-60, s. 18-19, Haziran, Temmuz, Ağustos 1991 Gümülcine, Yunanistan.

3. SALİM Reşit, "14. ve 15. Yüzyılda Sehi Bey Tezkiresi'nde Rumelili Şairler" Yeni Hakka Davet, S: 18, Kasım 1991, s. 16, Gümülcine, Yunanistan.

4. SALİM Reşit, "Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Bugünkü Batı Trakya Dahilinde Osmanlı Eserleri", Yeni Hakka Davet, S: 11-12, Nisan-Mayıs 1991, s. 9-10, Gümülcine, Yunanistan.

5. SALİM Reşit, "Güzel Türkçemiz ve Azınlığımız". Yuvamız, S: 64, Aralık 1991, s. 17, Gümülcine, Yunanistan.

6. YAKICI Ali (Haz.), "Yunus Emre'ye Şiirler" Kültür Bakanlığı Yayımları, 1991, Ankara, s. 260

GÖÇ

Balkan şehirleri, Balkan rüyası
Gümülcineli Nedim-i Sani
Üsküp Yahya Kemal
Diyegelmişler, göç var göç
Asırlardır bitmeyen göç
Nicedir ateşi sönmeyen göç

Balkan şehirleri,
Tütün fenerlerinin ışlılığında
serin sabah rüzgarları eser
İskeçe, Koşikavak, Silistre sırlarında
Balkan şehirleri,
Üsküp, Gümülcine, Deliorman
Balkan Türküğünün yontulmaz
uç kaya gibi sağlam
Bu ata yadigarı Osmanlı mimarisinin

sergilediği kentler
Ezan seslerinin ulu çınarlarda
yankalandığı
Bitmeyen sönmeyen Osmanlı
sergüzeşinin
anlatıldığı mescit avluları
Coşkun Tuna, Osmanlı'nın zafer günleri
Sırp diyan, Bulgar ülkesi, Rumelleri

Gelmiş geçmiş nice nesiller
Diyegelmişler, göç var göç
Yanın asıldır bitmeyen göç
Anadolu içlerine nicedir
sürüp giden göç...

Reşit Salim

Dr. Sadık Ahmet'in Yeni Yıl Mesajı

Sevgili Soydaşlarım,

Bir yıl daha geride bıraktığınız şu günlerde gönüllü isterdi ki, mutlu olayların, gelişmelerin müjdesi olsun; Ülkemiz Yunanistan'da nihayet hakkımız olan eşit vatandaşlık muamelesi gördüğümüzü, insanlık ve azınlık haklarının türmenin verildiğini sizlere bu yılbaşı minnəsəbetiyle dince ben duyuruyum. Ama, maalesef, mümkin değil, Her ne kadar, Başbakan Sayın Miçotakis, Yunanistan sınırlarının Avrupa Topluluğu sınırları olduğunu söyleyorsa da, bu sınırlar içinde yaşayan Batı Trakya Müslüman Türk toplumu, "A.T. vatandaşı" havasını teneffüs edemiyor.

Ülkemiz Yunanistan, geçtiğimiz günlerde Batı Avrupa Birliği'ne üye olmanın sevincini yaşadı. Başbakan Miçotakis, Avrupa ve Amerika ziyaretleri döntüsü, dış politikada çok büyük başarılar elde ettiğini müjdeledi. Bunun dışında, Yunanistan'ın insan haklarına saygı bir ülke olduğunu Amerika'da da kabul ettiğini söyledi.

Başbakanın bütün bu söylemekleri doğru olabilir. Ancak, olaya bir de Batı Trakya Türkliği açısından bakmakta yarar var; eğer, bu söylemenlerin olumlu sonuçları B. Trakya'da da görülebiliyorsa bir diyeceğimiz yok. Aksi takdirde...

Yunanistan bir Avrupa topluluğu üyesi demokratik bir ülkedir. Bu doğru. Ayrıca azınlıkların haklarını korumayı öngören Lozan ile Paris Şartı ve AGİK gibi insan haklarına duyarlı uluslararası sözleşmeleri de imzalamıştır. Bu da doğru. Ama, bu doğruların yanında bir de exilen, en tercih insanlık hakları elinden alınan, çeşitli ayırmalarla maruz kalan Batı Trakya Müslüman Türkliği var. Bu da doğru. Bu sonuncu doğruya, şimdilik, ülkem yöneticileri kabul etmemek istemeseler de, çok şükür, siz soydaşlarınızın mücadeleleri sayesinde dünyada kabul eden pek çok ülke ve kuruluş var.

"İnsan haklarına saygıdır" ama; halen geçerli yasalar arasında yer alan ve fasist bir ırkçılık örneği sergileyen Vatandaşlık Yasası'nın 19. maddesi de vardır. Eğer, Elen soyundan değilseniz veya Türk soyundansanız, bu ırkçı yasa maddesine göre her an keyfi bir vatandaşlıkçı çarklıverirsiniz ve ondan sonra istediğiniz kadar mücadele verin, yeniden vatandaşlığa alınmanız hemen hemen mümkün olmaz.

"Vatandaşlara eşit muamele yapılması denir ama, uygulanmadı bu kural göz ardı edilir. Örneğin, diyelim ki, 40 yıl önce iç savaş sırasında dağa, odadan da yurt dışına kaçırılan bir Yunan vatandaşınız. Eğer Türk soyundansanız, evinize geri dönmeyiniz. Elen soyundan olanlar ise çoktan eski evlerine dönmişler ve yakınılarına kavuşmuşlardır bile..."

Bir başka denek; Diyelim ki asırlardan beri sülaleniz aynı türayı iştıyor. O yer sana babadan, babana dedenden, ona da dedesinden miras kalmışır. Fakat, bir gün gelir "Bu yer devlete aittir" denilir. Hatta, çoğu kez, elinde Osmanlı Tapusu bile olsa, fayda etmez. Bir de bakarsınız, Batı Trakya'ya daha din gelen bir Elen asılı, o mal sahip oluyormuş.

Kamuflaşırılacak bir yer gerçekse o yer mutlaka Azınlık mülkü olacaktır. Sanki Azınlık mülkünden başka bir arazi kamuflaştmaya elverişli değildir.

Bir iğeri mi açmak istiyorsun? Eğer azınlık mensubu isen, o iş yerini açabilmek için nylarca- yillarca beklemenin gereklidir. Sonunda suçlu olarak yine sen gösterilirsin. Neymiş efendim? Çalışma izni aylar öncesinden hazırlanmış da, Vilayette bekliyormuş da, azınlık insan Vilayete gidip o izin evrağını almayı unmuş da... Atalarımız böyle durumlar için "Sen o sözleri papucuma anlat" derler.

"Ülkemizde eğitimde fırsat eşitliği vardır" ama, söz azınlık okulları ve çocukların olunca durum değişir. Azınlık çocuğuna bir Türkçe ders kitabı bile çok görülür. İstediğin öğretmeni okuluna getiremezsin; Lozan istediği kadar bunun aksını yazsun, fayda etmez. Ama Yunan okuluna gitmek istersen kapılar açık. Amaç da açık: Azınlık assimile olmalıdır veya bu dışardan güç etmelidir. "Yunanistan'da din özgürlüğü vardır" ama, Batı Trakya Müslüman Türk'ne dini liderini seçme hakkı yoktur. Bu nasıl bir dini özgürlükse, Müslümanların dini liderinin, müftüsünün kim olacağını hristiyanlar belirler. Sonra da hristiyanların tayin ettiği bu güya Müslümanların lideri, İslam dinine hizmet ede yüksek din adamlarını oturdukları odadan kapı dışarı eder veya müslüman seçimlerin oylarına hakaret ederek "bağımsız milletvekilleri bağımsız değildir" deme cüretini gösterir.

"Lozan'a saygı duyulduğu" söyleyenin yanı, Lozan'ın aşağıda tam metnini yayınladığımız 40. maddesi yok kabul edilir:

"Azınlık hem hukuk bakımından hem de uygulamada diğer vatandaşlar gibi aynı işleminden ve aynı görevlerden yararlanacaktır. Özellikle, giderlerini kendileri ödemek üzere, her türlü hayır kurumlarıyla, dinsel ve sosyal kurumlar, her türlü okullar ve buna benzer öğretim ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinsel ayinlerini serbestçe yapmak konularında eşit hakkı sahip olacaklardır."

Görüldüğü gibi, azınlığa din ve eğitim konusunda otomorizm tanımamasına ve insan haklarının da bunun böyle görmesi-ne rağmen, yönetim bu madde hükümlerini görmezden gelir.

Değerli Soydaşlarım,

Daha nicelerini sıralayabileceğimiz bu ayırm ve haksızlıklar bırgün mutlaka sona erecektir. Ülkemiz yönetimini bu haksızlıklar ortadan kaldırılmak zorunda kalacaktır.

Sizlerden aldığım güç ve destekle tımsızlıklarınızın çözümü için, içte ve dışındaki yasal mücadeleizi aralsız sürdüreceğim. Allah'ım izniyle son gülenn toplumumuz olacaktır.

Bu duyguya ve düşüncelerle on iyi günler sizlerin olsun. Yeni yılda tüm insanlığa sağlık, sevgi ve barış dilekleme özellikle sizlere selam ve saygılarımı sunuyorum.

Atina'da Fethiye Camii

Atina'da Mustafa Ağa Camii

SITMA/HAVALANDIRMA aksamları imalatı konusunda 40 yıllık tecrübesiyle, **Y**urt içinde olduğu gibi yurt dışında da tercih edilen yüksek kalitesiyle, **S**on 8 yıldır belgesi güvencesiyle, **I**leri ülkelerde yıllardır uygulanan menfezlerde stok ölçülerde seri üretimle, daha ucuz ve hemen teslim imkanıyla, **Z**engin çeşitli imalatları ve konu ile ilgili mümessilikleriyle, **H**er geçen gün yükselen imalat kalitesiyle siz değerli müşterilerimizin daima hizmetinizdedir.

Menfez Anemostat Filtre Vantilatör Sanayii

Merkez : Ahmet Vefikpaşa Cad. No: 36 Çapa-İSTANBUL

Tel: 586 32 44-586 46 13 Fax: 588 15 00

Kuruluş 1952

Fabrika : Kale Sitesi Kâzım Karabekir Cad. No: 25 Güngören-İST. Tel: 584 08 42

